

RAPORT

KOORDYNATORA DS. OTWARTEGO DOSTĘPU

ZA LATA 2019–2020

powołanego na podstawie Zarządzenia nr 3/o Naczelnego Dyrektora Głównego Instytutu Górnictwa z dnia 20 stycznia 2017 roku w sprawie zmian organizacyjnych w Głównym Instytucie Górnictwa

ZATWIERDZAM
DYREKTOR
GŁÓWNEGO INSTYTUTU GÓRNICWA
prof. dr hab. inż. Stanisław Prusek

Katowice, kwiecień 2021 r.

SPIS TREŚCI

1. Kontrola i monitorowanie liczby publikacji w otwartym dostępie.....	3
2. Śląska Biblioteka Cyfrowa.....	4
3. Prace bieżące.....	5
4. Wnioski.....	5

1. KONTROLA I MONITOROWANIE LICZBY PUBLIKACJI W OTWARTYM DOSTĘPIE

Działalność publikacyjna pracowników GIG jest efektem propagowania w formie wydawanych publikacji działalności naukowej i osiągnięć naukowych pracowników GIG oraz informowanie odbiorców o kierunkach i efektach prowadzonych badań.

W 2019 r. pracownicy GIG byli autorami i redaktorami **185** publikacji, w tym:

- w czasopismach z wykazu MNiSW: **98** publikacji, w tym **70** w otwartym dostępie;
- w czasopismach spoza wykazu MNiSW: **43** publikacje, w tym **34** w otwartym dostępie;
- jako autorzy i redaktorzy monografii oraz autorzy w pracach zbiorowych: **16** publikacji, w tym **0** w otwartym dostępie;
- w materiałach konferencyjnych: **28** publikacji, w tym **18** w otwartym dostępie;

Spośród **185** publikacji wydanych przez pracowników GIG **66%** jest dostępnych w zasobach Open Access gratis lub libre. Przez otwarty dostęp gratis należy rozumieć „rozpowszechnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technologicznie korzystania zgodnie z właściwymi przepisami”¹. Natomiast otwarty dostęp libre to „rozpowszechnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym wraz z udzieleniem każdemu licencji na nieograniczone, nieodpłatne i niewyłączne korzystanie z niego oraz z jego ewentualnych opracowań”².

W 2020 r. pracownicy GIG byli autorami i redaktorami **225** publikacji, w tym:

- w czasopismach z wykazu MNiSW: **157** publikacji, w tym **122** w otwartym dostępie;
- w czasopismach spoza wykazu MNiSW: **36** publikacji, w tym **26** w otwartym dostępie;
- jako autorzy i redaktorzy monografii oraz autorzy w pracach zbiorowych: **27** publikacji, w tym **1** w otwartym dostępie;
- w materiałach konferencyjnych: **5** publikacji, w tym **4** w otwartym dostępie;

Spośród **225** publikacji wydanych przez pracowników GIG **68%** jest dostępnych w zasobach Open Access gratis lub libre.

W latach 2019–2020 prawie **70%** publikacji wydanych przez pracowników GIG zostało udostępnionych w ramach Open Access. Porównując te dane z wynikiem osiągniętym w 2018 r. (64%) należy stwierdzić znaczny wzrost liczby publikacji wydanych w otwartym dostępie. Jest to związane ze wzrostem liczby publikacji wydawanych w otwartym dostępie, przyspieszeniem procesu publikacyjnego w wydawnictwach coraz większą świadomością autorów w kwestii otwierania dostępu do publikacji naukowych.

¹ Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce [online]. Dostęp: http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2015_10/9f62cc350837b942e51ae23dd1f23df8.pdf [Data dostępu: 27.03.2018 r.] za: Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Oprac. M. Niezgódka, s. 264. Warszawa: ICM, 2011. [online]. Dostęp: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/1545/20120208_EKSPERTYZA__OA__ICM.pdf.

² Tamże, s. 264-265.

Tab. 1 Publikacje pracowników GIG wydane w wolnym dostępie w latach 2019–2020

Rodzaj publikacji	Rok opublikowania dokumentu			
	2019		2020	
	Liczba wszystkich wydanych publikacji	Liczba publikacji wydanych w wolnym dostępie	Liczba wszystkich wydanych publikacji	Liczba publikacji wydanych w wolnym dostępie
Artykuły w czasopismach z wykazu MNiSW	98	70	157	122
Artykuły spoza czasopism z wykazu MNiSW	43	34	36	26
Monografie i rozdziały w pracach zbiorowych	16	0	27	1
Materiały konferencyjne	28	18	5	4
SUMA	185	122	225	153

2. ŚLĄSKA BIBLIOTEKA CYFROWA

W 2018 r. w Głównym Instytucie Górnictwa w ramach działalności statutowej realizowano prace związane z gromadzeniem, opracowywaniem oraz udostępnianiem zasobów naukowych Biblioteki Naukowej GIG.

Od 2015 r. Biblioteka Naukowa GIG współpracuje ze Śląską Biblioteką Cyfrową (ŚBC) w celu prezentacji w Internecie kulturowego dziedzictwa Śląska w jego historycznej i współczesnej różnorodności, publikowania naukowego dorobku regionu oraz wspierania działalności dydaktycznej i edukacyjnej. Pełne treści dokumentów wraz z metadanymi są dostępne bezpłatnie pod adresem <https://sbc.org.pl/dlibra/collectiondescription/259> w systemie dLibra, który pozwala na przechowywanie obiektów cyfrowych w dowolnym formacie (np.: PDF, HTML, obraz, dźwięk, wideo). Metadane są umieszczane domyślnie w najpopularniejszym schemacie Dublin Core i mogą być dowolnie modyfikowane. Wszystkie obiekty (publikacje) są przechowywane w hierarchicznej strukturze, która pozwala na grupowanie powiązanych ze sobą obiektów.

W ciągu ostatnich lat regulowano prawa autorskie na wykorzystanie publikacji na nowym polu eksploatacji, czyli w Internecie. Dotyczy to wszystkich publikacji wydanych przez Wydawnictwo GIG. Przygotowane oświadczenia były sukcesywnie przekazywane pracownikom GIG z prośbą o wyrażenie zgody na umieszczenie publikacji w Internecie.

Po uzyskaniu zgody każda publikacja była przygotowywana zgodnie z wymaganiami technicznymi ŚBC. Pliki wydawnicze najnowszych publikacji konwertowano z formatu DOC do PDF i dodawano Optical Character Recognition (OCR, optyczne rozpoznawanie znaków). Starsze publikacje – dostępne jedynie w formie papierowej – digitalizowano w Społecznej Pracowni Digitalizacji ŚBC. Uzyskane pliki dokumentów ujednolicono, pozycjonowano, ustawiano kontrast czcionki i rysunków oraz dodawano OCR. Ostateczne wersje plików dostosowane pod względem technicznym do wymagań ŚBC opisywano metadanymi tj.: tytuł, autor, temat, słowa kluczowe, hasło przedmiotowe, opis, wydawca, miejsce wydania, data

wydania, typ zasobu, format, język, lokalizacja oryginału, prawa. Tak przygotowane publikacje umieszczano w kolekcji GIG w ŚBC.

Do końca 2020 r. w ŚBC znajdowało się 70 obiektów stworzonych przez pracowników i doktorantów GIG, w tym 9 dodano w 2019 r. i 13 w 2020 r. Było to:

- 7 artykułów z czasopisma *Journal of Sustainable Mining* wraz z 1 okładką numeru;
- 14 monografii.

Średnia liczba wyświetleń dla każdego obiektu wprowadzonego do ŚBC w latach 2019–2020 wyniosła 5. Dla porównania w 2018 r. średnia liczba wyświetleń wyniosła 2. Najniższą zanotowaną liczbą wyświetleń dla pojedynczego obiektu było 1 a najwyższą 13. Publikacje umieszczone w ŚBC w latach 2019–2020 są młode i potrzebują czasu na to, aby wskaźnik ich wyświetleń wzrósł tak jak publikacji umieszczonej w 2016 r., która ma ponad 2000 wyświetleń.

3. PRACE BIEŻĄCE

W okresie całego roku są prowadzone prace związane z prowadzeniem Rejestru Publikacji pracowników GIG w INTRA-GIG 2.0. Na podstawie danych zawartych w Rejestrze Publikacji jest uzupełniany moduł sprawozdawczy Polskiej Bibliografii Naukowej, stworzony i nadzorowany przez MEiN.

Udzielano informacji doraźnej związanej z problemami publikowania prac naukowych pracowników GIG w artykułach i materiałach konferencyjnych udostępnianych w otwartym dostępie. Znaczna część zapytań dotyczyła ponownego udostępnienia przez autorów prac na kontach portali społecznościowych, tj. ResearchGate.

Na bieżąco analizowano literaturę naukową związaną z ruchem Open Access w Polsce i na świecie oraz prowadzono statystykę opublikowanych materiałów w celu doskonalenia strategii wyborów publikacyjnych pracowników GIG poprzez doskonalenie narzędzi selekcji źródeł, w których pracownicy GIG będą udostępniać swoje wyniki badań.

4. WNIOSKI

W latach 2019–2020 GIG kontynuował działania związane z otwieraniem publikacji naukowych pracowników w Internecie. Zintensyfikowano działania mające na celu prezentację wydanych publikacji poprzez umieszczanie elektronicznych wersji materiałów w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej.

Otwieranie dostępu do publikacji naukowych ma bardzo duży wpływ na zwiększenie cytowań publikacji pracowników, a w związku z tym na wzrost wskaźników bibliometrycznych naukowców, jak liczba cytowań i Indeks Hirscha. Dzięki podjętym działaniom, bezpłatne udostępnianie elektronicznych wersji publikacji w Internecie stanie się podstawowym źródłem promowania publikacji wydawanych przez pracowników GIG. Osiągnięty wynik 66% publikacji wydanych w 2019 r. dostępnych w otwartym dostępie oraz 68% w 2020 r. jest bardzo dobry. Należy dołożyć wszelkich starań, aby w 2021 r. poprawić uzyskany rezultat.

Anieszka Góralczyk
Koordynator ds. otwartego dostępu